

Utgiftsområde 12

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgiftsområde 12 – Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagförslag.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	5
3	Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	7
3.1	Utgiftsområdets omfattning.....	7
3.2	Utgiftsutveckling.....	7
3.3	Skatteutgifter	8
3.4	Mål för utgiftsområdet.....	8
3.5	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	9
3.6	Resultatredovisning.....	9
3.6.1	De flesta barn bor med båda sina föräldrar	9
3.6.2	Familjepolitiken bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard men skillnader mellan barnfamiljer består.....	10
3.6.3	Familjepolitiken minskar skillnader i ekonomiska villkor mellan hushåll med och utan barn.....	13
3.6.4	Långsam utveckling mot ett jämställt föräldraskap.....	15
3.7	Analys och slutsatser	17
3.7.1	Sammanfattande bedömning.....	17
3.7.2	Familjepolitiken har fortsatt stor betydelse för barnfamiljernas levnadsstandard men vissa hushåll har varaktigt låg ekonomisk standard.....	18
3.7.3	Familjepolitiken reducerar skillnader i inkomst mellan hushåll med och utan barn men effekten har inte förstärkts	18
3.7.4	Goda förutsättningar för ett jämställt föräldraskap	19
3.8	Politikens inriktning	19
3.9	Höjt underhållsstöd.....	21
3.9.1	Ärendet och dess beredning	21
3.9.2	Höjt underhållsstöd.....	21
3.9.3	Konsekvenser av förslaget	22
3.9.4	Författningskommentar.....	23
3.10	Budgetförslag.....	24
3.10.1	1:1 Barnbidrag.....	24
3.10.2	1:2 Föräldraförsäkring.....	25
3.10.3	1:3 Underhållsstöd.....	26
3.10.4	1:4 Adoptionsbidrag.....	27
3.10.5	1:5 Barnpension och efterlevandestöd.....	28
3.10.6	1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag.....	30
3.10.7	1:7 Pensionsrätt för barnår.....	31
3.10.8	1:8 Bostadsbidrag	32

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1 och 3.9).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2021 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1 Barnbidrag	33 680 849
1:2 Föräldraförsäkring	47 651 790
1:3 Underhållsstöd	2 593 662
1:4 Adoptionsbidrag	14 784
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 018 600
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	5 366 856
1:7 Pensionsrätt för barnår	8 070 800
1:8 Bostadsbidrag	5 180 666
Summa anslag inom utgiftsområdet	103 578 007

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 20 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

20 §¹

Underhållsstöd till ett barn lämnas med

– 1 573 kronor i månaden till och med månaden då barnet fyller 11 år,

– 1 723 kronor i månaden från och med månaden efter den då barnet har fyllt 11 år till och med månaden då barnet fyller 15 år, och

– 2 073 kronor i månaden från och med månaden efter den då barnet har fyllt 15 år.

– 1 673 kronor i månaden till och med månaden då barnet fyller 11 år,

– 1 823 kronor i månaden från och med månaden efter den då barnet har fyllt 11 år till och med månaden då barnet fyller 15 år, och

– 2 223 kronor i månaden från och med månaden efter den då barnet har fyllt 15 år.

Första stycket gäller om inte något annat följer av 21–24 och 26–30 §§.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2021.
 2. Den nya bestämmelsen tillämpas första gången i fråga om underhållsstöd som avser juli 2021.

¹¹ Senaste lydelse 2018:743.

3 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn omfattar tre typer av förmåner, generella bidrag, försäkringar och behovsprövade bidrag. De generella bidragen är barnbidrag och adoptionsbidrag. Försäkringar är föräldraförsäkringen, barnpension och efterlevandestöd samt pensionsrätt för barnår. De behovsprövade bidragen är bostadsbidrag, underhållsstöd och omvårdnadsbidrag.

Utvecklad resultatredovisning till riksdagen

Ett arbete har bedrivits inom Regeringskansliet för att utveckla resultatredovisningen till riksdagen (se vidare Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 11.4). Arbetet har medfört att resultatredovisningen i årets budgetproposition ser annorlunda ut jämfört med tidigare år och att avsnittet budgetförslag har en delvis annan struktur.

3.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna inom utgiftsområdet uppgick till 97 315 miljoner kronor 2019 och var därmed ca 17 miljoner kronor (0,01 procent) lägre än vad som anvisades i statens budget. Utgifterna för anslagen föräldraförsäkring, barnbidrag och bostadsbidrag blev högre än beräknat. Försäkringsförmånerna utgjorde 54 procent av de totala utgifterna för de familjeekonomiska stöden 2019 med totalt ca 52 848 miljoner kronor.

Utgifterna för de behovsprövade bidragen var ca 11 278 miljoner kronor, vilket motsvarar ca 12 procent av de samlade utgifterna 2019, och de generella bidragen stod för 34 procent med 33 189 miljoner kronor. För 2020 beräknas utgifterna bli 102 290 miljoner kronor. Det är ca 1 971 miljoner kronor lägre än budgeterat. I förhållande till 2019 beräknas utgifterna för 2020 bli 5 miljarder kronor högre.

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Utfall 2019	Budget 2020 ¹	Prognos 2020	Förslag 2021	Beräknat 2022	Beräknat 2023
1:1 Barnbidrag	33 175	33 494	33 456	33 681	33 863	33 970
1:2 Föräldraförsäkring	44 548	49 029	47 637	47 652	49 075	50 618
1:3 Underhållsstöd	2 700	2 627	2 621	2 594	2 674	2 642
1:4 Adoptionsbidrag	14	20	9	15	15	15
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	997	997	1 017	1 019	1 033	1 070
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	3 972	4 691	4 257	5 367	5 712	5 620
1:7 Pensionsrätt för barnår	7 303	7 565	7 565	8 071	8 349	8 631
1:8 Bostadsbidrag	4 606	5 837	5 730	5 181	4 973	4 652
Totalt för utgiftsområde 12	97 315	104 261	102 290	103 578	105 694	107 218

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2021–2023 för utgiftsområde 12
Ekonomisk trygghet för familjer och barn**

Miljoner kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	101 430	101 430	101 430
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	113	209	213
varav BP21	91	188	191
Makroekonomisk utveckling	928	1 808	2 828
Volym	1 106	2 247	2 746
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	0	0	0
Ny utgiftsram	103 578	105 694	107 218

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

**Tabell 3.3 Utgiftsram 2021 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 12
Ekonomisk trygghet för familjer och barn**

Miljoner kronor

	2021
Transfereringar ¹	103 578
Summa utgiftsram	103 578

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2019 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

3.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av en skatteutgift beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2019/20:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 12, den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel, där familjer och barn är en viktig målgrupp.

Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Prognos 2020	Prognos 2021
Nedsatt mervärdesskatt på livsmedel	33 140	34 500
Totalt för utgiftsområde 12	33 140	34 500

Källa: Regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2019/20:98).

3.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap. (prop. 2015/16:1 utg.omr. 12, bet. 2015/16:SfU3, rskr. 2015/16:88).

3.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- barnfamiljernas inkomstutveckling,
- andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard,
- de familjeekonomiska stödens betydelse för hushållens inkomster, och
- föräldrarnas användning av föräldraförsäkring och föräldraledighet.

Försäkringskassan har på regeringens uppdrag tagit fram ett antal indikatorer som beskriver hur de olika familjepolitiska stöden bidrar till måluppfyllelsen (S2020/03937/SF, hädanefter benämnt Försäkringskassan, delrapportering 2020). Som underlag för Försäkringskassans beräkningar om hushållens ekonomi har utfall för 2018 använts, framskrivet till 2019 års värden enligt de ekonomiska och demografiska uppgifter som finns tillgängliga. Värdena för 2019 är därmed en prognos. Andra bedömningsgrunder för resultatutvecklingen är resultat från rapporter och undersökningar från t.ex. Försäkringskassan, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) och Statistiska centralbyrån (SCB).

3.6 Resultatredovisning

Den resultatredovisning som lämnas i budgetpropositionen bygger huvudsakligen på resultat som avser 2019. Sedan dess har förutsättningarna inom många områden ändrats på ett genomgripande sätt. Spridningen av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19 har inneburit en global kris med stora konsekvenser för människors liv, hälsa och ekonomi samt för ekonomin i Sverige och internationellt. De ekonomiska konsekvenserna för hushåll med och utan barn på kort och lång sikt är svåra att överblicka då uppgifter om hushållens ekonomiska situation under 2020 ännu inte finns tillgängliga.

3.6.1 De flesta barn bor med båda sina föräldrar

Resultatredovisningen inleds med en presentation av barnhushållens sammansättning och barnafödandet i Sverige. Kunskap om barnhushållens sammansättning är viktig för att kunna tolka resultatredovisningen och indikatorerna. I Sverige finns det drygt 1,3 miljoner hushåll med barn som berörs av den ekonomiska familjepolitiken. En dryg femtedel av befolkningen består av barn och unga i åldrarna 0–19 år. Andelen förväntas vara på samma nivå de närmaste åren.

Tabell 3.5 Antal individer i barnhushåll efter hushållstyp år 2019

Hushållstyp	Antal	Procentuell fördelning	Könsfördelning
Ensamstående män med 1 barn	106 000	2 %	31 %
Ensamstående kvinnor med 1 barn	231 000	5 %	69 %
Ensamstående män med 2+ barn	107 000	2 %	25 %
Ensamstående kvinnor med 2+ barn	324 000	7 %	75 %
Sammanboende med 1 barn	1 125 000	23 %	
Sammanboende med 2 barn	1 869 000	38 %	
Sammanboende med 3+ barn	1 094 000	23 %	
Totalt samtliga barnhushåll	4 856 000	100 %	

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2020.

Närmare 84 procent av individerna i barnhushållen bor i sammanboendehushåll. Av ensamstående hushållen är 72 procent kvinnor med hemmaboende barn och 28 procent är män. I denna kategori återfinns även ombildade familjer. Av de barn som inte bor med båda föräldrarna bor 57 procent av barnen enbart eller mest hos sin mamma och 15 procent enbart eller mest hos sin pappa. Barn bor dock även i stor uträkning växelvis, dvs. ungefär lika mycket hos respektive förälder. Enligt uppgifter från 2016/2017 var det 28 procent av barnen som då bodde växelvis. Andelen har ökat över tid (SCB, ULF/SILC, 2016/2017). De uppgifter om barns boende som finns tillgängliga i exempelvis inkomststatistiken grundar sig på folkbokföringen. Föräldrar som inte har barnet folkbokfört hos sig anges inte som ett barnhushåll även om barnet exempelvis bor där halva tiden. Detta påverkar mätningen och analysen av föräldrars och barns ekonomiska standard. Den ekonomiska standarden för barnfamiljerna kan därmed både över- och underskattas.

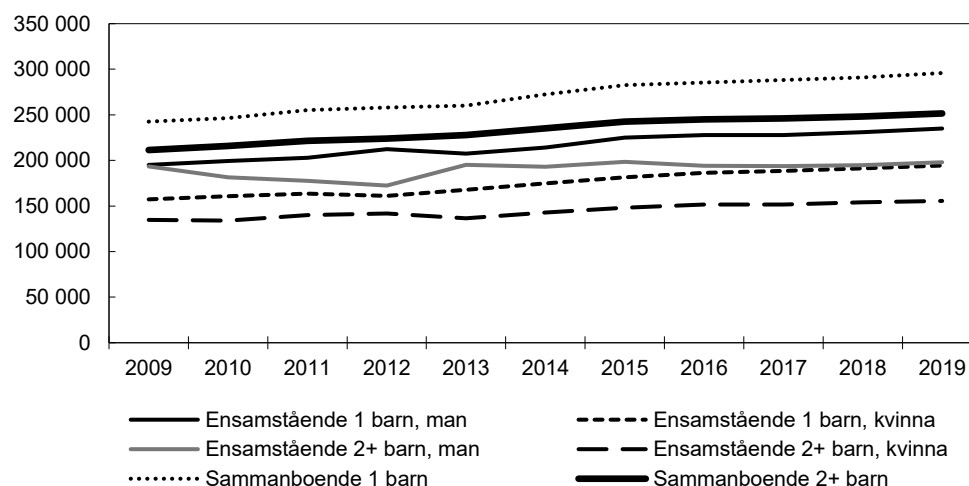
Under 2019 föddes enligt SCB ca 114 500 barn, vilket var ca 1 300 färre än föregående år. Antalet födda barn förväntas öka de kommande åren. Barnafödandet illustrerar varför utgifterna inom området förväntas öka över tid och kan även ses som en indikation på att familjepolitiken ger förutsättningar för kvinnor och män att få barn.

3.6.2 Familjepolitiken bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard men skillnader mellan barnfamiljer består

Medianen för barnhushållens ekonomiska standard, (disponibel inkomst per konsumtionsenhet), har ökat för samtliga barnhushåll under perioden 2009–2019 (Försäkringskassan, delrapportering 2020). Det finns dock stora nivåskillnader i ekonomisk standard mellan olika hushållstyper och dessa skillnader är bestående över tid.

Diagram 3.1 Medianen av barnhushållens ekonomiska standard för olika hushållstyper

Kronor per år, 2019 års penningvärde

Anm. Uppgifterna för 2019 är en prognos.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering, 2020.

Ensamstående kvinnor och män med barn har under hela perioden en lägre ekonomisk standard än sammanboendehushåll med barn. Ensamstående kvinnor med flera barn har lägst ekonomisk standard av de olika hushållstyperna och har även haft en svag inkomstutveckling över tid. Jämfört med ensamstående män med barn har ensamstående kvinnor med barn en lägre sysselsättningsgrad och arbetar oftare deltid. Detta, och den genomsnittligt lägre lön som kvinnor har, förklarar en del av

skillnaderna i ekonomisk standard mellan ensamstående kvinnor och män med barn. Huruvida barnet eller barnen bor heltid hos föräldern, om föräldern har ett barn som bor växelvis eller på deltid påverkar också den ekonomiska situationen för ensamstående hushållen.

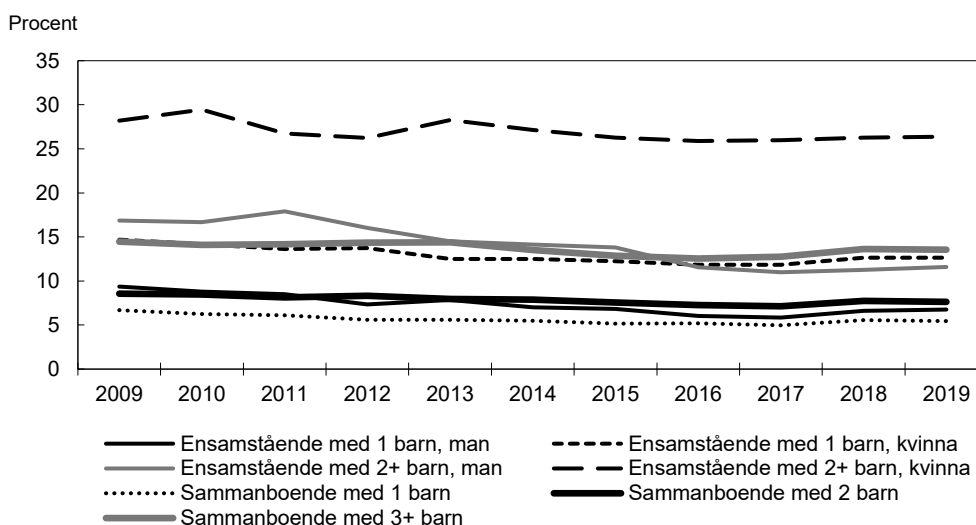
Utrikes födda har i genomsnitt lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda. Detta gäller särskilt utrikes födda kvinnor. Även för dem som är nyanlända till Sverige är arbetskraftsdeltagandet lågt men stiger med tid i Sverige. Resultatet av dessa skillnader blir att den ekonomiska standarden i genomsnitt är lägre i hushåll där föräldrarna är utrikes födda än i hushåll där föräldrarna är inrikes födda. För ensamstående är skillnaden mellan inrikes och utrikes född, oavsett kön, ca 20 procent år 2019. För sammanboendehushåll med två utrikes födda föräldrar är den ekonomiska standarden ca 40 procent lägre än den är för sammanboendehushåll där båda föräldrarna är inrikes födda. Hushåll där föräldrarna är utrikes födda har, oavsett familjetyp, under perioden 2014–2019 sett en större procentuell ökning av den ekonomiska standarden än hushåll där föräldrar är inrikes födda, vilket innebär att de relativa skillnaderna i ekonomisk standard har minskat över tid.

De familjeekonomiska stöden har fortsatt stor betydelse för barnhushållen

Den ekonomiska familjepolitiken förstärkte barnhushållens disponibla inkomster med i genomsnitt nio procent 2019. Stöden spelar dock olika stor roll beroende på hushållets storlek, sammansättning och inkomstnivå. För ensamstående kvinnor med flera barn bestod 26 procent av den disponibla inkomsten av familjepolitiska stöd, till största del av behovsprövade stöd som bostadsbidrag och underhållsstöd. För ensamstående män med flera barn var familjepolitikens andel av den disponibla inkomsten 12 procent. Det kan jämföras med sammanboende med ett barn där enbart fem procent av den disponibla inkomsten bestod av familjepolitiska stöd.

Under den senaste tioårsperioden har familjepolitikens betydelse för barnhushållens inkomster minskat något, se diagram 3.2. Framför allt gäller det ensamstående hushåll med flera barn. Familjepolitikens andel av disponibel inkomst har legat i stort sett still mellan 2018 och 2019, oavsett hushållstyp.

Diagram 3.2 Den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel inkomst, olika hushållstyper

Anm. Uppgifterna för 2019 är en prognos.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering, 2020.

De olika familjepolitiska stöden har skilda konstruktioner och syften och påverkar barnhushållens ekonomiska levnadsstandard olika mycket beroende på hushållens sammansättning och inkomstnivå. Barnbidrag är exempel på ett generellt stöd som ges med samma belopp för alla barn, men där familjer med flera barn även får flerbarnstillägg. Följaktligen är det för familjer med många barn eller där arbetsinkomsterna är låga som barnbidragen har störst påverkan på den ekonomiska standarden. Bostadsbidrag och underhållstöd har en tydlig fördelningsprofil och betalas i större utsträckning ut till ensamstående med barn. Mer än hälften av de behovsprövade bidragen går till den femtedel som har det sämst ställt bland barnhushållen. Under de senaste åren har anpassningar genomförts för att anpassa familjepolitiska stöd till ett ökat växelvis boende, exempelvis genom införande av ett växelvisbidrag inom bostadsbidraget. Bostadsbidragets inkomstgränser har höjts i flera steg de senaste åren, så även 2019. Detta påverkar framför allt ensamståendehushållens ekonomiska standard och kan vara en förklaring till att familjepolitiken inte har tappat i betydelse för dessa hushåll de senare åren. Under 2019 bestod 14 procent av inkomsten för en ensamstående kvinna med flera barn av behovsprövade stöd. Försäkringarna, som exempelvis föräldrapenning, har en mer jämn fördelningsprofil och har störst inverkan på sammanboendehushåll med flera barn och höjde 2019 den disponibla inkomsten för dessa hushåll med mellan 3 och 4 procent.

Ensamstående med barn löper större risk för ekonomisk utsatthet

Eftersom de olika barnhushållens inkomstnivåer och inkomstutveckling över tid skiljer sig åt beroende på om föräldern är ensamstående, utrikes eller inrikes född med mera finns stora variationer i hur stor andel av hushållen som har låg ekonomisk standard. De skattningar av låg ekonomisk standard som redovisas i detta avsnitt är baserade på beräkningar av hushållens inkomster. De hushåll vars inkomster ligger under en viss gräns betraktas som hushåll med låg ekonomisk standard, måtten nedan benämns som antingen relativt eller absolut. Relativt låg ekonomisk standard är ett mått som avser en ekonomisk standard som är lägre än en gräns på 60 procent av ekonomisk standard för samtliga personer det aktuella året. Måttet används ofta synonymt med risk för ekonomisk utsatthet. Med absolut låg ekonomisk standard avses här att medianvärdet av den disponibla inkomsten det första året i tidsperioden utgör en bas som sedan justeras med inflationen för följande år.

Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard har mellan 2014 och 2019 minskat något mätt med det absoluta måttet och ökat något mätt med det relativa måttet, se tabell 3.6. Minskningen har varit störst för ensamståendehushållen, särskilt för utrikes födda kvinnor, men andelen med låg ekonomisk standard i den gruppen är fortfarande hög relativt övriga hushållstyper. Om det relativa måttet används, är andelen med låg ekonomisk standard på en högre nivå för samtliga hushållstyper jämfört med det absoluta måttet. Samtidigt kan positiva resultat ses även med det relativa måttet, särskilt för de barnhushåll som har en hög andel i ekonomisk utsatthet, andelen har minskat jämfört med 2014 för flera av hushållstyperna. Det sker förändringar i hushållens sammansättning mellan de olika mättidpunkterna, vilket kan påverka mätresultatet för barnhushållen som helhet när det görs jämförelser över tid. Uppgifterna för 2019 är en prognos, skillnaderna mellan 2018 och 2019 är små för samtliga hushållstyper.

Tabell 3.6 Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard 2019 och utveckling 2014–2019, relativt och absolut mått, efter hushållstyp och om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda

		Andel (%) med låg ekonomisk standard 2019, relativt mått	Förändring (procentenheter) 2014–2019	Andel (%) med låg ekonomisk standard 2019, absolut mått	Förändring (procentenheter) 2014–2019
Ensamstående med barn, inrikes född	<i>Kvinnor</i>	35	-1	15	-6
	<i>Män</i>	17	1	15	-5
Ensamstående med barn, utrikes född	<i>Kvinnor</i>	58	-6	50	-14
	<i>Män</i>	37	-3	31	-9
Sammanboende med barn	<i>Båda inrikes födda</i>	4	-1	3	-2
	<i>Inrikes- och utrikes födda</i>	13	-2	10	-4
	<i>Båda utrikes födda</i>	42	-2	37	-7
Samtliga barnhushåll		17	1	14	-2

Anm. Uppgifterna för 2019 är en prognos.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2020.

Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard under flera år i följd är betydligt lägre än andelen med låg ekonomisk standard under ett visst år. Andelen i ekonomisk utsatthet flera år i rad följer mönstret i tabell 3.6, andelen är högre om föräldern är ensamstående, ökar ytterligare om den ensamstående föräldern är kvinna och är högst om den ensamstående kvinnan dessutom är född utanför Sverige. Definitionerna av hushåll för denna indikator skiljer sig delvis från övriga uppgifter i avsnittet, vilket innebär att jämförelser med andra mått inte kan göras. Bland barnhushåll bestående av en ensamstående kvinna med utländsk bakgrund var det 65 procent som hade en relativt låg ekonomisk standard 2014. Andelen sjönk över tid, men det var 20 procent som hade en låg ekonomisk standard under samtliga år 2014–2018. För sammanboendehushållen ses motsvarande mönster, när föräldrarna har utländsk bakgrund är andelen som befinner sig i ekonomisk utsatthet ett enskilt år högre än när föräldrarna har svensk bakgrund och det sker en minskning av ekonomisk utsatthet över tid.

Familjepolitiken bidrar till en god levnadsstandard men vissa hushåll är fortsatt i en utsatt situation

Familjepolitikens betydelse för en god levnadsstandard har varit i stort sett oförändrad under de senaste åren. Utan de familjeekonomiska stöden skulle 26 procent av barnhushållen ha haft låg ekonomisk standard 2019, mätt med det relativa måttet. Med stöden minskade den andelen till 17 procent. Särskilt stor betydelse har familjepolitiken för ensamstående kvinnor med flera barn. Andelen barnhushåll med relativt låg ekonomisk standard är 52 procent men utan den ekonomiska familjepolitiken skulle andelen varit betydligt högre, 72 procent. För män i motsvarande situation minskar andelen med låg ekonomisk standard från 42 till 28 procent tack vare de familjepolitiska stöden. Även bland sammanboende med tre eller fler barn har familjepolitiken en stark inverkan på ekonomisk levnadsstandard. Andelen med låg ekonomisk standard sjunker med 14 procentenheter för gruppen, från 40 till 26 procent.

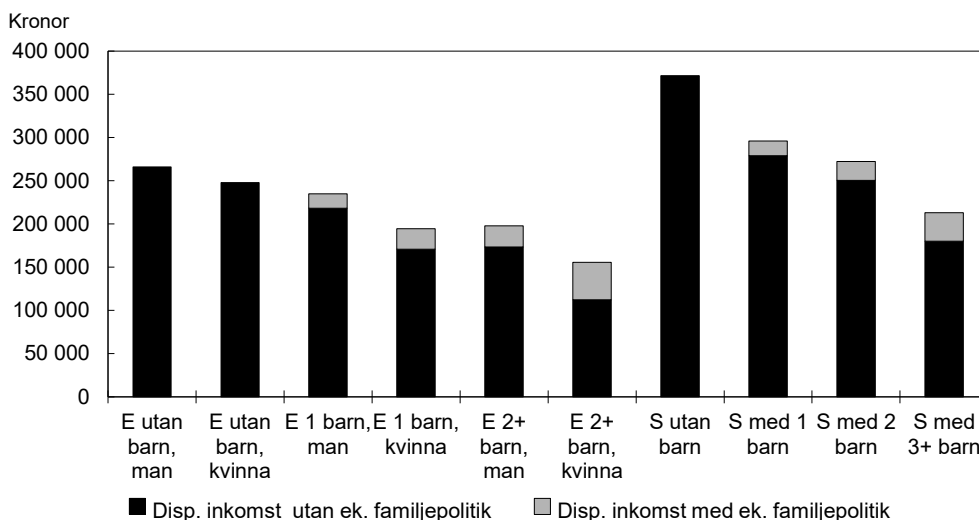
3.6.3 Familjepolitiken minskar skillnader i ekonomiska villkor mellan hushåll med och utan barn

Barnfamiljernas disponibla inkomster är lägre än för hushåll utan barn och skillnaden ökar efter justering utifrån försörjningsbörda (se diagram 3.3 nedan). Barnhushållens ekonomiska standard har ökat över tid, men inkomstskillnaderna mellan barnhushåll

och hushåll utan barn består. Under perioden 2014–2019 har hushåll utan barn haft en något större procentuell ökning av den ekonomiska standarden än barnhushållen, skillnaderna är dock små.

Den högsta ekonomiska standarden har sammanboende utan barn. Medianinkomsten sjunker med antalet barn och är lägre för ensamstående hushållen som enbart har en försörjare i hushållet. Kvinnor i ensamstående hushåll har lägre ekonomisk standard än män i samma situation, oavsett om de har barn eller inte. Skillnaderna är något större om hushållet har många barn.

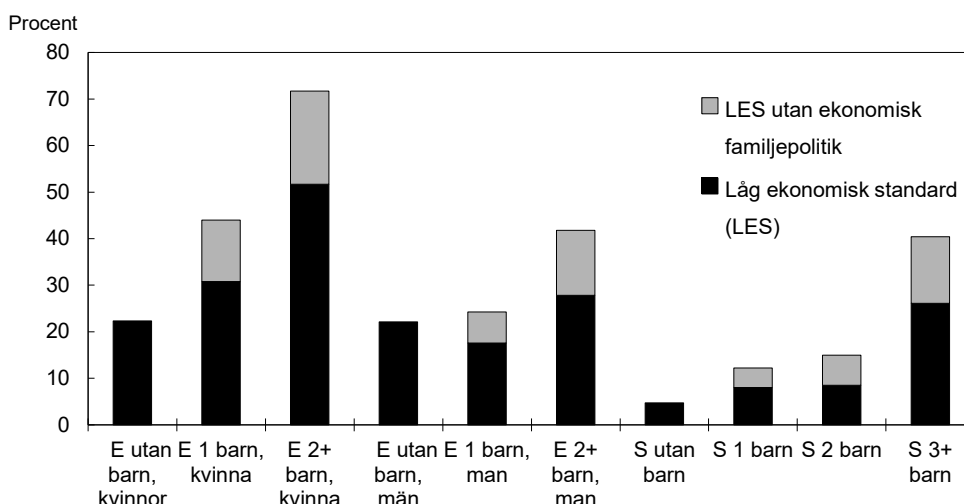
Diagram 3.3 Disponibel inkomst per konsumtionsenhet (median) 2019, med respektive utan den ekonomiska familjepolitiken, hushåll med och utan barn

Anm. E avser ensamstående, S avser sammanboende. Uppgifterna för 2019 är en prognos.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2020.

Utän den ekonomiska familjepolitiken hade barnhushållen haft en ekonomisk standard som motsvarade 71 procent av den för hushåll utan barn 2019. Med familjepolitiken är andelen 78 procent. Familjepolitiken spelar en fortsatt viktig roll för att utjämna inkomstskillnaderna men har inte ökat i betydelse de senaste åren. Familjepolitiska transfereringar spelar sammanfattningsvis en viktig roll för att lyfta den ekonomiska standarden för framför allt hushåll med många barn och för ensamstående kvinnor med barn.

Diagram 3.4 Andel hushåll med relativ låg ekonomisk standard (LES) med och utan ekonomisk familjepolitik, 2019, individer 0–64 år

Anm. E avser ensamstående, S avser sammanboende. Uppgifterna för 2019 är en prognos.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2020.

Diagram 3.4 visar hur familjepolitiken utjämnar inkomstskillnaderna mellan hushåll med och utan barn genom att minska andelen barnhushåll som har en relativ låg ekonomisk standard. Den grå ytan visar den reduktion av andelen med låg ekonomisk standard som den ekonomiska familjepolitiken medför. Ensamstående kvinnor med barn och ensamstående män med flera barn har en betydligt högre risk för ekonomisk utsatthet än ensamstående kvinnor och män utan barn. Familjepolitiken reducerar andelen i ekonomisk utsatthet, i synnerhet för ensamstående kvinnor med flera barn. Sammanboende utan barn har den högsta ekonomiska standarden bland hushållen, vilket avspeglar sig i att en låg andel har risk för ekonomisk utsatthet. Risken är nästan fem gånger så stor för sammanboende hushåll med många barn, men skillnaden skulle ha varit ännu större om inte de familjepolitiska stöden kompenserade för viss del av skillnaden. Familjepolitikens kompensatoriska effekt har varit på samma nivå sedan 2017.

SCB uppskattar att ca 146 000 barn bor växelvis hos sina föräldrar. Den ekonomiska standarden för ett hushåll baserar sig dock enbart på individerna som är folkbokförda i hushållet. Om försörjningsbördan för barn som bor växelvis i stället delas lika mellan de båda hushållen så minskar den ekonomiska standarden för hushåll utan barn, i huvudsak för de hushåll som tidigare kategoriserats som ensamstående utan barn i åldrarna 30–49 år, samtidigt som andelen med låg ekonomisk standard i den gruppen ökar svagt. När motsvarande justering görs för ensamstående kvinnor och män som har barnen folkbokförda hos sig så minskar andelen med låg ekonomisk standard för dessa hushåll med ungefär fyra procentenheter. Påverkan på de totala inkomstskillnaderna i samhället är dock små. (SCB, Ekonomisk standard vid växelvis boende, 2019:1.)

3.6.4 Långsam utveckling mot ett jämställt föräldraskap

Familjepolitiken, främst föräldraförsäkringen, underlättar för föräldrarna att kombinera familjeliv och arbetsliv och bidrar därmed till ett jämställt föräldraskap.

Föräldrar delar alltmer lika på föräldrapenning och föräldraledighet

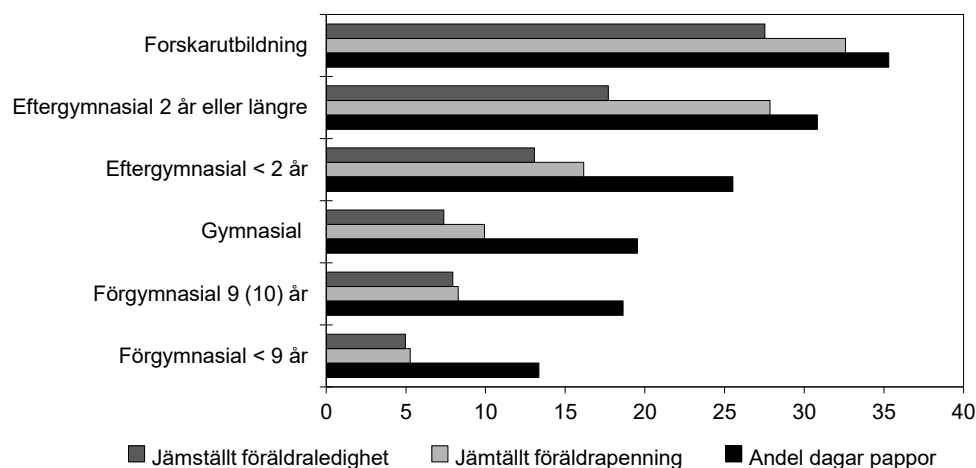
Andelen föräldrar som delar föräldrapenningen jämställt (40/60) har ökat över tid. Andelen barn födda 2005 för vilka föräldrarna fördelat uttaget jämställt vid barnets

tvåårsdag var 9,5 procent. Samma siffra för barn födda 2017 var 18,4 procent. Utvecklingen har dock gått långsamt de senaste tre åren.

Kön är den viktigaste bakgrundsvariabeln för hur föräldrapenningdagar fördelas mellan föräldrarna men även andra faktorer som exempelvis utbildning och om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda spelar roll för fördelningen.

Diagram 3.5 Mäns andel av uttagen föräldrapenning under barnets två första levnadsår samt andel par som delat föräldraledighet och föräldrapenning jämfällt (40/60), barn födda 2017

Kvinnans utbildningsnivå

Anm. I den undersökta gruppen av par ingår enbart barn födda i Sverige som är föräldrarnas första gemensamma och där paret består av en kvinna och en man.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering, 2020.

Redovisningen i diagram 3.5 görs utifrån kvinnans utbildningsnivå då tidigare studier har visat att utbildningsnivån har stor betydelse för fördelningen av föräldrapenning. För par där kvinnan har eftergymnasial utbildning längre än två år är det fem gånger så vanligt att dela jämställt på föräldrapenningen som för par där kvinnan har förgymnasial utbildning kortare än nio år. Det är fler föräldrapar som delar föräldrapenningen jämställt än som delar jämställt på föräldraledigheten.

Föräldrar till barn födda den 1 januari 2014 eller senare kan spara högst 96 dagar med föräldrapenning till tiden efter att barnet fyllt fyra år. Syftet med begränsningen är att få såväl män som kvinnor att ta ut fler dagar tidigt i barnets liv. ISF har i svar på regeringsuppdrag (ISF 2020:4) konstaterat att begränsningen har bidragit till att nästan alla grupper av män tar ut fler dagar med föräldrapenning tidigt i barnet liv än tidigare oavsett föräldrarnas utbildning, inkomst och om männen är inrikes eller utrikes födda.

Utbetalda dagar med tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn är mer jämnt fördelade mellan män och kvinnor än vad föräldrapenningen är. Mäns andel av uttagna dagar uppgick till 39 procent 2019, en ökning med en procentenhet sedan 2018. Av de som använde tillfällig föräldrapenning under året var 44 procent män. Som en följd av spridningen av covid-19 närmast fördubblades uttaget av tillfällig föräldrapenning i april månad 2020 jämfört med samma månad föregående år. Män och kvinnor ökade sitt uttag ungefär lika mycket, det genomsnittliga antalet dagar som betalades ut per förälder var 3,8 för kvinnor och 3,5 för män, vilket kan jämföras med 2,6 respektive 2,4 dagar i april 2019. Det mycket högre nyttjandet under april har därmed under den aktuella perioden inte haft någon större effekt på jämställdheten mätt som fördelningen av antalet utbetalda dagar för vård av sjukt barn.

Försäkringskassan har under 2019 och 2020 haft ett mål i regleringsbrevet om att öka kunskapen om föräldraförsäkringens regelverk samt aktivt verka för ett mer jämställt

uttag av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning. Även om det inte finns någon utvärdering av effekterna av insatserna konstaterar ISF att i en enkätundersökning riktad till föräldrar har de föräldrar som fått information från Försäkringskassan i genomsnitt något större kunskap om regelverket än de föräldrar som uppger att de inte fått sin information från myndigheten (ISF 2020:3).

3.7 Analys och slutsatser

3.7.1 Sammanfattande bedömning

Regeringen anser att målen för utgiftsområdet ekonomisk trygghet för familjer och barn är delvis uppfyllda. Familjepolitiken spelar en fortsatt viktig roll för barnhushållens ekonomiska standard, men skillnader består mellan hushåll med och utan barn och även mellan olika barnhushåll. Familjepolitiken, särskilt föräldraförsäkringen, är central för möjligheten att kombinera familjeliv och arbetsliv, men det finns skillnader avseende det jämställda föräldraskapet mellan olika barnhushåll och mellan olika kvinnor och män som är föräldrar.

Den ekonomiska familjepolitiken bidrog under 2019, i samma utsträckning som under de senaste åren, till en god ekonomisk levnadsstandard för barnfamiljerna. Skillnader i ekonomisk levnadsstandard består dock mellan ensamstående hushåll och sammanboende, mellan ensamstående män och kvinnor liksom mellan barnhushåll där föräldrarna är inrikes och utrikes födda. Att vissa barnhushåll har en låg ekonomisk standard flera år i rad har en negativ inverkan på berörda barns uppväxtvillkor. Det är framför allt barn som lever i hushåll med en ensamstående kvinna som är utrikes född som har långvarigt låg ekonomisk standard. Träffsäkerheten i framför allt de behovsprövade stöden är dock god. Resultatet för detta första delmål bedöms sammantaget som acceptabelt.

Resultatet för det andra delmålet är oförändrat sedan föregående år. Familjepolitiken utjämnar inkomstskillnader mellan hushåll med och utan barn, med samma styrka som de senaste åren. Vissa hushållstyper, särskilt ensamstående kvinnor med flera barn, ser dock inte samma positiva utveckling av den ekonomiska standarden över tid. Resultatet för detta delmål bedöms som acceptabelt.

Utvecklingen mot ett mer jämställt föräldraskap, mätt som en jämn fördelning av föräldrapenning och föräldraledighet mellan män och kvinnor, går långsamt framåt. Men även för detta mål finns nivåskillnader t.ex. med avseende på föräldrarnas utbildningsnivå och om de är inrikes eller utrikes födda. Resultatet för detta delmål bedöms som acceptabelt.

För en bättre måluppfyllelse behöver familjepolitiken utvecklas i mer jämställd riktning. Det är även av stor vikt att de familjeekonomiska stöden fortsätter att vara ett viktigt bidrag till goda uppväxtvillkor för barn och att skillnaderna i ekonomisk levnadsstandard mellan de olika barnhushållen minskar genom att de med lägst inkomster får stöd.

Det nya coronaviruset har inneburit att arbetsgivare behövt korttidspermittera eller säga upp personal. Det finns i nuläget inte några uppgifter om huruvida barnhushåll riskerar att drabbas mer än hushåll utan barn. Ökad arbetslöshet kan medföra att vissa barnhushåll får en försämrad ekonomisk situation under 2020 och att de därmed får en högre risk för låg ekonomisk standard. Det nya coronaviruset har även inneburit en högre frånvaro från arbetet på grund av sjukdom och för vård av sjukt barn vilket påverkar den disponibla inkomsten negativt. Familjepolitiska stöd som bostadsbidrag och föräldraförsäkring fungerar dock som stabiliserande faktorer. Barnfamiljer med bostadsbidrag har från och med juli månad fått ett tillfälligt tilläggsbidrag under 2020 i

syfte förstärka den ekonomiska standarden för barnhushåll med låga inkomster (prop. 2019/20:167, bet. 2019/20:FiU60, rskr 2019/20:294). Av de 137 500 barnhushåll som tog emot bostadsbidrag i december 2019 bestod 57 procent av hushållen av en ensamstående kvinna med barn, tio procent av en ensamstående man med barn och 33 procent av sammanboende med barn. Även statliga insatser utanför utgiftsområdet såsom förstärkt arbetslöshetsersättning och korttidsarbete minskar konjunkturedgångens effekter på barnhushållens ekonomiska levnadsstandard.

3.7.2 Familjepolitiken har fortsatt stor betydelse för barnfamiljernas levnadsstandard men vissa hushåll har varaktigt låg ekonomisk standard

De familjeekonomiska stödens andel av barnhushållens disponibla inkomster har minskat något sett över en tioårsperiod, men har legat på ungefär samma nivå under de senaste tre åren. Stödets minskade betydelse över en längre tidsperiod förklaras av höjda reallöner och att fler är sysselsatta. Familjepolitiken har en tydlig fördelningsspolitisk profil och de behovsprövade stöden har fortsatt god träffsäkerhet som dock kan förbättras ytterligare.

Oavsett mått på låg ekonomisk standard finns stora och varaktiga skillnader mellan barnhushållen som beror på hushållssammansättning, kön, antalet barn i hushållet och arbetsmarknadsanknytning. Hushåll med enbart en löneinkomst löper större risk för ekonomisk utsatthet. Ensamstående kvinnor med hemmavarande barn har i genomsnitt lägre sysselsättningsgrad än sammanboende kvinnor och män. Ensamstående män med hemmavarande barn har emellertid högre sysselsättningsgrad än både ensamstående och sammanboende kvinnor. Föräldrar som är nyanlända till Sverige har en sämre arbetsmarknadsanknytning än de som är födda i Sverige, särskilt stora skillnader finns mellan kvinnor även om förbättringar ses över tid. Fler kvinnor än män har dessutom sjukpenning eller sjuk- eller aktivitetsersättning vilket påverkar hushållsinkomsterna negativt.

För många barnhushåll som har en låg ekonomisk standard ett visst år förbättras situationen över tid, till exempel för att föräldern får ett arbete. Andelen barnhushåll som befinner sig i ekonomisk utsatthet under flera år i följd är betydligt lägre än under ett enskilt år. Andelen med varaktigt (fem år i rad) relativt låg ekonomisk standard är dock hög för vissa hushållstyper, särskilt för ensamstående kvinnor med många barn. Familjepolitiska stöd spelade under 2019 en fortsatt stor roll för att förbättra barnhushållens ekonomiska levnadsstandard, men betydelsen har inte förstärkts i förhållande till situationen 2018.

3.7.3 Familjepolitiken reducerar skillnader i inkomst mellan hushåll med och utan barn men effekten har inte förstärkts

Hushåll utan barn har en generellt högre disponibel inkomst än hushåll med barn, justerat för försörjningsbörd. Förklaringarna till detta kan vara flera, dels kan åldersstrukturen i grupperna spela roll, dels är det vanligare för föräldrar att arbeta deltid eller att vara frånvarande från arbetsmarknaden på grund av föräldraledighet. Som en följd av detta är risken för ekonomisk utsatthet högre för barnhushållen än för hushåll utan barn.

Barnhushållens inkomster har inte ökat i lika stor utsträckning som för hushåll utan barn de senaste fem åren, även om skillnaderna är små. En förklaring är en stark inkomstillväxt till följd av ökade kapitalinkomster i den övre delen av inkomstfördelningen, men även att transfereringar, trots höjningar av exempelvis bostadsbidrag och

underhållstöd under de senaste åren, inte har vuxit i takt med den genomsnittliga löneutvecklingen (prop. 2018/19:100 bilaga 2).

Familjepolitiken utjämnar inkomstskillnader mellan hushåll med och utan barn genom att minska andelen barnhushåll i ekonomisk utsatthet. Skillnader mellan hushåll med och utan barn består dock även för denna indikator. Familjepolitiken upprätthåller sin stora betydelse för att utjämna skillnaderna, i synnerhet för ensamstående med barn och för hushåll med många barn, även om inkomstskillnaderna inte minskar totalt sett.

3.7.4 Goda förutsättningar för ett jämställt föräldraskap

Ett delat ansvar för omvårdnaden om och försörjningen av barnen utgör på kort och lång sikt viktiga utgångspunkter för ett jämställt föräldraskap. Andelen föräldrapar som delar mer lika på föräldrapenningen och föräldraledigheten ökar över tid, om än långsamt och med kvarvarande stora skillnader mellan vissa föräldrar beroende på exempelvis föräldrarnas utbildningsnivå. Föräldraledighetens och det obetalda arbetets effekter på lön, karriär och utvecklingsmöjligheter varierar därför stort mellan föräldrar med olika utbildningsnivåer och beroende på om föräldrarna är födda i Sverige eller inte samt mellan kvinnor och män.

De senaste årens regeländringar i föräldrapenningen med ytterligare reserverade dagar samt införandet av en fyraårsgräns i syfte att tidigarelägga uttaget, har ökat framför allt mäns uttag av föräldrapenning. Därmed har förutsättningarna för ett jämställt föräldraskap stärkts och resultatet indikerar även en förstärkning av den ekonomiska jämställdheten och en mer jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Effekten mätt i antalet uttagna dagar är dock liten. Fler insatser behöver vidtas, särskilt för att nå de föräldrar, oftast män, som inte tar ut någon eller enbart få dagar med föräldrapenning.

En ojämsställd fördelning av betalt och obetalt arbete innebär att arbetsinkomster och livsinkomster för kvinnor och män skiljer sig åt och kan vara en av förklaringarna till att fler kvinnor än män har en låg ekonomisk standard. Det jämställda föräldraskapet är därmed en viktig faktor för att även stärka förutsättningarna för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer.

3.8 Politikens inriktning

En generell välfärd som omfattar alla, ett jämställt föräldraskap och barnets bästa i fokus är de bärande principerna för regeringens familjepolitik. Familjepolitiken är därutöver omfördelande. Familjepolitiken bidrar till ökad jämställdhet, jämlikhet och minskade klyftor. En generell välfärd som omfattar alla bidrar till att utjämna ekonomiska villkor och förbättrar levnadsförhållanden för barnhushållen samt har hög legitimitet. Det finns behov av fortsatta insatser för att nå ett mer jämställt nyttjande av föräldraförsäkringen och en större ekonomisk trygghet för barnfamiljer med låg ekonomisk standard. Familjepolitikens stabiliserande och stärkande betydelse har stor relevans för barnhushållen under den rådande pandemin. Föräldrar med sjuka barn kan använda den tillfälliga föräldrapenningen och hushåll som får försämrad ekonomi kan få stöd genom bostadsbidraget.

Barnfamiljernas levnadsförhållanden ändras i takt med att samhället förändras. Då barnens familjesituation kan se olika ut och behov och önskemål varierar över tid måste samhällets stöd till barnfamiljerna vara konstruerat så att det kan användas på ett flexibelt sätt och kan anpassas efter föräldrars och barns behov.

Barnfamiljer med låg ekonomisk standard behöver fortsatt stöd

Med familjebildning följer en ökad försörjningsbörda. Den ekonomiska familjepolitiken har god effekt för att minska ekonomiska klyftor mellan hushåll med och utan barn, men skillnader i ekonomisk standard kvarstår. Det finns även stora skillnader mellan olika barnhushåll och vissa hushållstyper som t.ex. ensamstående kvinnor eller hushåll där föräldrarna är nyanlända löper hög risk för låg ekonomisk standard, ibland flera år i rad. Att förbättra situationen för familjer med låg ekonomisk standard är därför en för regeringen prioriterad uppgift. Insatser och långsiktiga strategier finns såväl inom den ekonomiska familjepolitiken som inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken.

Som en följd av spridningen av det nya coronaviruset har antalet arbetslösa ökat. Därför riskerar många barnhushåll en försämrad ekonomisk situation. För de med redan små ekonomiska marginaler kan en inkomstförlust få betydande effekter på hushållsekonomin. Barnhushåll med bostadsbidrag har låga inkomster, och den satsning på ett tillfälligt tilläggsbidrag som betalas ut från juli till december 2020 är därför en träffsäker satsning som kan bidra till möjligheten att betala bostadskostnaderna och därmed även minska risken för att inte kunna behålla boendet. Regeringen fortsätter att följa utvecklingen av barnhushållens ekonomiska situation och följdverkningarna av lågkonjunkturen. Ensamstående föräldrar har oftare en knappare ekonomi än föräldrar som är sammanboende. För att stärka inkomsten för ensamstående föräldrar vill regeringen därför höja underhållsstödet under 2021. En höjning av underhållsstödet kommer särskilt ensamstående kvinnor med barn till del, se avsnitt 3.9.

Om exempelvis skolor eller förskolor skulle behöva stänga i vissa situationer relaterade till covid-19 kan föräldrar behöva avstå förvärvsarbete för att i stället vårda barn. Därför har regeringen beslutat en förordning som ger möjlighet för föräldrar att få tillfällig föräldrapenning i den situationen. I samma förordning finns även bestämmelser om förebyggande tillfällig föräldrapenning i vissa fall. Åtgärden syftar till att minska risken för att vissa barn som nyligen har haft en allvarlig sjukdom ska smittas av sjukdomen covid-19. De tillfälliga förstärkningarna av socialförsäkringsskyddet innebär en ekonomisk trygghet för föräldrar som behöver avstå förvärvsarbete på grund av spridningen av det nya coronaviruset. Behovet av skyddsåtgärder analyseras fortlöpande.

Regeringen har tillsatt en utredning som ska göra en översyn av regelverket för underhållstöd och bostadsbidrag så att dessa moderniseras och får en förbättrad fördelningsmässig träffsäkerhet. Regelverket behöver även bli mer neutralt i förhållande till olika typer av boenden och minska risken för skuldsättning. Utredningen ska lämna sitt slutbetänkande senast den 21 mars 2021. Utredningen har lämnat ett delbetänkande, En justerad indragningsbestämmelse i underhållsstödet (dnr. S2020/05216/SF), där det föreslås att tiden till första prövningen av särskilda skäl inom underhållsstödet förlängs från sex månader till tolv månader, så att en eventuell indragning av stödet senareläggs. Utredningen föreslår även en mer flexibel hantering av återkommande prövningar av särskilda skäl. Förslagen har remitterats och frågan bereds i Regeringskansliet.

Fortsatt arbete för ett mer jämställt föräldraskap

En viktig utgångspunkt för familjepolitiken är att föräldrarna tar ett gemensamt ansvar för vårdnaden om och försörjningen av barnet. Ett jämställt föräldraskap bidrar även till jämställdhet på arbetsmarknaden. Föräldraförsäkringen har under de senaste fyrtio åren haft positiva effekter på föräldrars arbetsmarknadssituation genom att göra det möjligt för föräldrarna att vara hemma med barnen när de är små och öka förutsätt-

ningarna för både kvinnor och män att kombinera familjeliv och arbetsliv. Men uttaget av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning är ännu inte jämställt. Mer behöver därför göras innan målet om ett jämställt föräldraskap är uppnått. Under 2017 lämnade utredningen om en modern föräldraförsäkring sitt slutbetänkande. Utredningens förslag stärker det jämställda föräldraskapet och underlättar för olika familjekonstellationer att kombinera arbetsliv och familjeliv. Förslagen från utredningen bereds i Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma i frågan.

Regeringen följer kontinuerligt föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen samt de åtgärder och insatser som Försäkringskassan vidtar i syfte att uppfylla målet om att skillnader i hur kvinnor och män tar ut föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning ska minska. I syfte att bland annat underlätta för föräldrar som förvärvsarbetar att kombinera arbetsliv och familjeliv, förbättra förutsättningar för föräldrar att förvärvsarbeta, främja minskat deltidsarbete samt att ge föräldrar till något äldre barn bättre möjligheter att i vissa utpekade situationer vara lediga tillsammans med barnen, avser regeringen att påbörja införandet av en familjevecka. Den närmare utformningen av familjeveckan bereds för närvarande inom Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma i frågan.

Efterlevandestöd till placerade barn

Riksdagen har tillkännagett det som utskottet anför om att skärpa regelverket för efterlevandestöd (bet. 2017/18:SfU27 punkt 2, rskr. 2017/18:329). Av tillkännagivandet följer att regelverket bör skärpas dels genom att efterlevandestöd inte ska få lämnas för en längre tid tillbaka än en månad före ansökningsmånaden, dels att regeringen ska utreda frågan om efterlevandestöd ska lämnas till barn som bor i HVB-hem eller liknande. Lagförslag om en ändrad retroaktiv utbetalning av efterlevandestöd till en månad har lämnats i budgetpropositionen för 2020 och trädde i kraft den 1 januari 2020. En arbetsgrupp i Socialdepartementet ser över regelverket för efterlevandestöd för barn som är omhändertagna för vård på eller boende i verksamhet som bekostas av det allmänna. Regeringen avser att återkomma med förslag om begränsningar i efterlevandestödet. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

3.9 Höjt underhållsstöd

3.9.1 Ärendet och dess beredning

Förslaget om höjt underhållsstöd har beretts under hand med Försäkringskassan och Kronofogdemyndigheten. Kronofogdemyndigheten har inga invändningar mot förslaget men vill att konsekvenser för hushåll med skulder och löneutmätning redovisas. Försäkringskassan anser att beloppen borde avrundas för att bli lättare att kommunicera och att konsekvenser för barn och deras föräldrar bör tydliggöras. Försäkringskassan föreslår att även att efterlevandestödet höjs.

Lagrådet

Lagförslaget är av sådan karaktär att ett yttrande från Lagrådet normalt ska inhämtas. Förslaget innebär dock endast att de belopp som lämnas vid fullt underhållsstöd ändras. Lagförslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över förslaget.

3.9.2 Höjt underhållsstöd

Regeringens förslag: Underhållsstödsbeloppet ska höjas med 150 kronor per månad för barn som är 15 år eller äldre och med 100 kronor per månad för barn som är yngre

än 15 år. Underhållsstöd ska därmed lämnas med 1 673 kronor i månaden till och med månaden då barnet fyller 11 år, med 1 823 kronor i månaden från och med månaden efter den då barnet har fyllt 11 år till och med månaden då barnet fyller 15 år samt med 2 223 kronor i månaden från och med månaden efter den då barnet har fyllt 15 år.

Förslaget ska träda i kraft den 1 juni 2021 och tillämpas första gången i fråga om underhållsstöd som avser juli 2021.

Skälen för regeringens förslag: Ensamstående föräldrar har oftare en knappare ekonomi än föräldrar som är gifta eller sambor. Detta gäller särskilt för ensamstående mammor. Ensamstående föräldrars disponibla inkomster utgörs till en relativt stor andel av familjeekonomiska stöd som t.ex. underhållsstöd och bostadsbidrag.

Underhållsstödets belopp är inte knutet till prisutvecklingen i samhället utan en höjning kan ske endast via lagändring av beloppet. Regeringen anser att det finns anledning att höja stödet med 150 kronor per barn och månad för barn som är 15 år eller äldre och med 100 kronor per barn och månad för barn som är yngre än 15 år. Dagens underhållsstöd täcker inte fullt ut hälften av normalkostnaden för barnet efter det att hänsyn har tagits till barnbidrag och studiebidrag. Detta gäller särskilt de äldre barnen inom underhållsstödssystemet. Då många barn med låg ekonomisk standard lever i hushåll som är mottagare av underhållsstöd är det dessutom fördelningspolitiskt träffsäkert att höja underhållsstödet.

Försäkringskassan framför att även efterlevandestödet bör höjas för att minska skillnaderna mellan förmånerna och därmed även begränsa incitament till fusk och missbruk. En sådan höjning är dock inte föremål för detta lagstiftningsärende.

Höjningen av underhållsstödet bör ske så snart det är praktiskt möjligt. Enligt regeringens bedömning innebär detta att lagändringen kan träda i kraft den 1 juni 2021. Såväl underhållsstödet som det belopp som en bidragsskyldig förälder ska betala till Försäkringskassan betalas månadsvis i förskott. Den nya bestämmelsen om underhållsstöd bör mot denna bakgrund tillämpas första gången i fråga om underhållsstöd som avser juli 2021.

3.9.3 Konsekvenser av förslaget

Fler kvinnor än män är mottagare av underhållsstöd och får i och med höjningen en förbättrad ekonomisk situation. En förstärkning av ekonomin är även positivt för barnen. Ett höjt underhållsstödsbelopp innebär även en högre betalningsskyldighet för den bidragsskyldiga föräldern eftersom betalningsbeloppet ökar. Det innebär att den disponibla inkomsten kan minska för dessa föräldrar och att det finns risk för ökad skuldsättning, vilket skulle kunna få negativa konsekvenser för föräldrar och barn. Det är fler män än kvinnor som är bidragsskyldiga och ett högre betalningsbelopp träffar därför män i högre utsträckning än kvinnor.

För personer som är mottagare av underhållsstöd och som har löneutmätning innebär inte förslaget någon förbättring av den disponibla inkomsten. Detsamma gäller för hushåll som är mottagare av försörjningsstöd.

Förslaget innebär högre utgifter för statens budget. Kostnaderna beräknas till 100 miljoner kronor för 2021 och 200 miljoner kronor för 2022 och framåt. Försäkringskassan uppger att de under 2021 har kostnader på 8 miljoner kronor för införandet av reformen, huvudsakligen i form av utveckling av it-stöd.

3.9.4 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

18 kap.

20 §

I paragrafen fastställs beloppet för fullt underhållsstöd. Om inte annat följer av 21–24 och 26–30 §§, lämnas fullt underhållsstöd.

Underhållsstöd lämnas med olika belopp beroende på barnets ålder. Ändringarna i *första stycket* innebär att de belopp som lämnas i fullt underhållsstöd höjs, med 100 kronor per månad för barn upp till 15 års ålder och med 150 kronor per månad för barn från och med 15 års ålder. Det innebär att fullt underhållsstöd lämnas med 1 673 kronor i månaden till och med månaden då barnet fyller 11 år, med 1 823 kronor per månad från och med månaden efter den då barnet har fyllt 11 år till och med månaden då barnet fyller 15 år och med 2 223 kronor per månad från och med månaden efter den då barnet har fyllt 15 år.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *första punkten* träder lagen i kraft den 1 juni 2021.

Av *andra punkten* framgår att den nya bestämmelsen tillämpas första gången i fråga om underhållsstöd som avser juli 2021. Det innebär att Försäkringskassan i juni 2021 kan besluta om och betala ut underhållsstöd för juli månad samma år med tillämpning av den nya bestämmelsen. När underhållsstöd lämnas till ett barn och det finns en bidragsskyldig förälder, ska den föräldern som huvudregel betala ett belopp till Försäkringskassan som helt eller delvis motsvarar underhållsstödet. Andra punkten omfattar enligt sin lydelse inte betalningsskyldighet, eftersom det inte införs någon ny bestämmelse om betalningsskyldighet i 19 kap. eller görs ändringar i befintliga bestämmelser om sådan skyldighet. En höjning av underhållsstödsbeloppen kan dock ha betydelse för betalningsskyldigheten beroende på hur stort belopp den betalningsskyldiga föräldern bedöms kunna betala. Betalningsbeloppets storlek beräknas utifrån den bidragsskyldiga förälderns inkomst och det antal barn som han eller hon är underhållsskyldig för. Den bidragsskyldiga förälderns betalningsbelopp påverkas från och med samma tidpunkt som underhållsstödet höjs (jfr 19 kap. 2, 3 och 34 §§). Den aktuella lagändringen innebär således att Försäkringskassan i juni 2021 kommer att behöva fatta beslut om nya betalningsbelopp för tid från och med juli 2021.

3.10 Budgetförslag

3.10.1 1:1 Barnbidrag

Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor

2019	Utfall	33 174 758	Anslagssparande	1 405
2020	Anslag	33 493 943 ¹	Utgiftsprognos	33 455 554
2021	Förslag	33 680 849		
2022	Beräknat	33 862 901		
2023	Beräknat	33 969 829		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag. Anslaget får även användas för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner.

Regeringens överväganden

Tabell 3.8 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	33 493 943	33 493 943	33 493 943
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	186 906	368 958	475 886
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	33 680 849	33 862 901	33 969 829

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Barnbidragets grundläggande uppgift är att kompensera för den ökade försörjningsbörda som barn medför för en familj. Barnbidrag är ett generellt stöd som är lätt att överblicka med förhållandevis låga kostnader för administrationen. Bedömningen av anslagsbehovet görs utifrån SCB:s befolkningsprognoser. Antalet barn i åldern 0–16 år väntas öka under prognosperioden vilket betyder att utgifterna blir högre för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg. Även antalet barn och unga i gruppen 16–21 år ökar vilket innebär högre kostnader även för det förlängda barnbidraget. Utgifterna för tilläggsbelopp beräknas bli högre under prognosperioden men är på längre sikt osäker. Sammantaget innebär förändringarna som beskrivs ovan att utgifterna för anslaget kommer att öka under perioden.

Regeringen föreslår att 33 680 849 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Barnbidrag* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 33 862 901 000 kronor respektive 33 969 829 000 kronor.

3.10.2 1:2 Föräldraförsäkring

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

2019	Utfall	44 548 038	Anslagssparande	-182 846
2020	Anslag	49 028 762 ¹	Utgiftsprognos	47 636 567
2021	Förslag	47 651 790²		
2022	Beräknat	49 075 459		
2023	Beräknat	50 617 712		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 4 327 815 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2021 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2018 som uppgick till 37 292 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken,
- statlig ålderspensionsavgift för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
- jämställdhetsbonus enligt lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus.

Regeringens överväganden

Tabell 3.10 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	47 288 762	47 288 762	47 288 762
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	10 760	10 760	11 760
Makroekonomisk utveckling	448 260	1 322 092	2 392 478
Volym	-96 301	453 536	924 403
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	309	309	309
Förslag/beräknat anslag	47 651 790	49 075 459	50 617 712

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna inom föräldraförsäkringen påverkas framför allt av fem faktorer: antalet barn som föds, antalet barn i befolkningen i åldern 0–12 år, ersättningsnivåer, antalet använda dagar samt fördelningen av ersättningsdagarna mellan föräldrarna. Förändringar i födelsetalen påverkar redan på kort sikt användningen av såväl graviditetspenning och föräldrapenning som de tio dagarna i samband med ett barns födelse inom den tillfälliga föräldrapenningen. Utgifterna för samtliga anslagsdelar i anslaget beräknas öka under de kommande åren som en följd av ett fortsatt högt barnafödande samt en stigande timlön som medför att medelersättning för de olika förmånerna ökar. Mäns andel av uttagen föräldrapenning förväntas fortsätta att öka under perioden. Eftersom männen har en högre medelersättning än kvinnor leder detta till ökade utgifter.

Under perioden förväntas antalet födda barn samt antalet barn i åldrarna 0–12 år fortsätta att stiga vilket medför ökade utgifter för den tillfälliga föräldrapenningen. Även medelersättningen ökar. Benägenheten att använda dagar för vård av barn som

är sjukt eller smittat har ökat under det första halvåret 2020 som en följd av spridningen av det nya coronaviruset och det ansöks även om något fler dagar än tidigare. Om spridningen av viruset fortgår kan det förväntas att benägenheten att ansöka om tillfällig föräldrapenning är fortsatt hög. För perioden 2021–2023 förväntas dock antalet uttagna dagar ligga på en normal nivå och ökar över tid.

Tabell 3.11 Delposter anslag 1:2 Föräldraförsäkring

Tusen kronor

	Förslag 2021	Prognos 2022	Prognos 2023
Föräldrapenning	34 812 947	35 898 176	37 098 074
Statlig ålderspensionsavgift föräldrapenning	3 412 406	3 587 155	3 628 734
Tillfällig föräldrapenning	7 865 293	8 105 477	8 362 772
Statlig ålderspensionsavgift tillfällig föräldrapenning	856 517	759 523	772 633
Graviditetspenning	645 735	665 259	688 830
Statlig ålderspensionsavgift graviditetspenning	58 892	59 869	66 668

Regeringen föreslår att 47 651 790 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Föräldraförsäkring* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 49 075 459 000 kronor respektive 50 617 712 000 kronor.

3.10.3 1:3 Underhållsstöd

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

2019	Utfall	2 699 788	Anslagssparande	65 494
2020	Anslag	2 627 264 ¹	Utgiftsprognos	2 620 702
2021	Förslag	2 593 662		
2022	Beräknat	2 673 568		
2023	Beräknat	2 642 475		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhållsstöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar ska återföras till anslaget.

Regeringens överväganden

Tabell 3.13 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	2 627 264	2 627 264	2 627 264
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	107 000	207 000	207 000
varav BP21	100 000	200 000	200 000
- Höjt underhållsstöd	100 000	200 000	200 000
Makroekonomisk utveckling			
Volym	-140 602	-160 696	-191 789
Överföring till/från andra anslag			

	2021	2022	2023
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 593 662	2 673 568	2 642 475

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Genom underhållsstödet garanterar samhället att ett barn till särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den bidragsskyldiga föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet. Inom underhållsstödet finns det dels en bidragsmottagande förälder, eller en bidragsmottagande ungdom över 18 år om det är fråga om ett så kallat förlängt underhållsstöd, dels en bidragsskyldig förälder.

Regeringen lämnar i denna proposition förslag om en höjning av underhållsstödet under 2021 vilket ökar utgifterna med 100 miljoner kronor 2021 och 200 miljoner kronor från 2022 och framåt.

Utgiftsutvecklingen för underhållsstödet är beroende av exempelvis antalet separationer, antalet barn i åldern 0–18 år samt löneutvecklingen. Utgiftsstyrande faktorer som staten kan påverka är bl.a. stödets nivå, procentsatserna som bestämmer den bidragsskyldiga föräldrarnas betalningsskyldighet samt storleken på grundavdraget för egna levnadskostnader som får göras innan betalningsskyldigheten beräknas. Att tillhandahålla stöd till föräldrar för att reglera underhåll för barn på egen hand, utanför underhållsstödssystemet, kan också påverka nivån på utgifterna. Under 2019 var antalet barn med underhållsstöd fyra procent lägre än 2018. Under prognosperioden förväntas antalet barn med underhållsstöd att fortsätta minska som en följd av att fler föräldrar reglerar underhåll för barn på egen hand, utan Försäkringskassans inblandning. Inbetalningsgraden samt det debiterade beloppet från bidragsskyldiga förväntas vara stabila under perioden, men viss osäkerhet finns avseende effekterna av ökad arbetslöshet som på längre sikt kan komma att påverka betalningsförmågan hos de bidragsskyldiga föräldrarna.

Regeringen föreslår att 2 593 662 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Underhållsstöd* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 2 673 568 000 kronor respektive 2 642 475 000 kronor.

3.10.4 1:4 Adoptionsbidrag

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

2019	Utfall	14 175	Anslagssparande	9 109
2020	Anslag	20 184 ¹	Utgiftsprognos	8 606
2021	Förslag	14 784		
2022	Beräknat	14 784		
2023	Beräknat	14 784		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till kostnader för internationella adoptioner enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande socialförsäkringsbalken. Bidrag lämnas för adoptioner som förmedlas av en sammanslutning som är auktoriserad enligt lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

Regeringen överväganden**Tabell 3.15 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:4 Adoptionsbidrag**

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	20 184	20 184	20 184
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	-5 400	-5 400	-5 400
varav BP21	-6 000	-6 000	-6 000
- Anslagsökning MFoF	-6 000	-6 000	-6 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	14 784	14 784	14 784

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för anslaget är beroende av bidragets nivå och antalet barn som kommer till Sverige genom adoption förmedlad av auktoriserade adoptionssammanslutningar. Under 2019 beviljades 189 adoptionsbidrag, en svag minskning från året innan. Antalet barn som kommer till Sverige genom adoption fortsätter att minska. Osäkerheten kring antalet adopterade barn under prognosperioden är stor, men antalet adopterade barn förväntas minska ytterligare.

Regeringen föreslår att Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) ska stärka stöd och kunskapsförmedling till bland annat kommuner. För att finansiera insatsen föreslår regeringen att anslag 1:4 *Adoptionsbidrag* minskas med 6 miljoner kronor för 2021 och framåt, se vidare utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 6.6.1.

Regeringen föreslår att 14 784 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Adoptionsbidrag* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 14 784 000 kronor respektive 14 784 000 kronor.

3.10.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd**Tabell 3.16 Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd**

Tusental kronor

2019	Utfall	997 204	Anslagssparande	-32 604
2020	Anslag	997 300 ¹	Utgiftsprognos	1 016 900
2021	Förslag	1 018 600		
2022	Beräknat	1 033 200		
2023	Beräknat	1 070 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för barnpension och efterlevandestöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden**Tabell 3.17 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd**

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	997 300	997 300	997 300
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer	1 000	-3 000	
varav BP21	-3 000	-6 000	-3 000
- Slopade efterlevandestöd för barn och ungdomar som är placerade	-3 000	-6 000	-6 000
- Pensionsgruppens överenskommelse: justerade åldersgränser			3 000
Makroekonomisk utveckling	24 500	36 200	64 600
Volymer	-4 200	2 700	8 100
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 018 600	1 033 200	1 070 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Barnpensionen är grundad på den avlidna förälderns inkomst medan efterlevandestödet är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension. Utgifterna för anslaget är beroende av antalet barn vars föräldrar avlider, inkomstnivån hos den avlidna föräldern samt antalet barn under 18 år som har invandrat till Sverige vars ena eller båda föräldrar har avlidit.

Antalet barnpensioner förväntas öka under prognosperioden, eftersom antalet barn i tonåren, där barnpensioner är vanligare, beräknas öka. Medelbeloppet för barnpension, som styrs av inkomstindex, förväntas också öka under perioden, vilket sammantaget innebär ökade utgifter för barnpension. Även utgifterna för efterlevandestödet förväntas öka svagt. Regeringen aviserar i denna proposition en begränsning av efterlevandestöd vilket sänker utgifterna från och med 2021.

Ökningen av kostnaden för 2023 hänför sig till Pensionsgruppens överenskommelse om justerade åldersgränser i pensionssystemet och angränsande trygghetssystem, se utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom avsnitt 3.8.1.

Regeringen föreslår att 1 018 600 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Barnpension och efterlevandestöd* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 1 033 200 000 kronor respektive 1 070 000 000 kronor.

3.10.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor

2019	Utfall	3 971 869	Anslagssparande	500 309
2020	Anslag	4 691 391 ¹	Utgiftsprognos	4 256 511
2021	Förslag	5 366 856²		
2022	Beräknat	5 712 091		
2023	Beräknat	5 620 492		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 463 373 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2021 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2018 som uppgick till -30 722 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt socialförsäkringsbalken.
- statlig ålderspensionsavgift för omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Tabell 3.19 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	4 691 391	4 691 391	4 691 391
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling	52 993	106 088	81 672
Volymer	622 472	914 612	847 429
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	5 366 856	5 712 091	5 620 492

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för anslaget styrs av antalet barn i åldersgruppen 0–19 år, andelen barn som det betalas vårdbidrag eller omvårdnadsbidrag för samt storleken på bidraget. Antalet barn som föräldrar får vårdbidrag för har ökat den senaste tioårsperioden. Från och med den 1 januari 2019 ersatte omvårdnadsbidrag den del av vårdbidraget som ger ersättning för barnets tillsyns- och vårdbehov. Enligt övergångsbestämmelserna till regleringen om omvårdnadsbidrag finns det en möjlighet att under en övergångsperiod fortsätta att lämna tidigare beslutade vårdbidrag vilket innebär att det kommer att ske en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen vårdbidrag och anslagsdelen omvårdnadsbidrag under de kommande åren. Överföringen kan komma att ta något längre tid än vad som tidigare beräknats som en följd av att Försäkringskassan från den 1 juli 2020 getts en möjlighet att besluta om en förlängning av ett beslut om vårdbidrag (prop. 2018/20:126). Syftet är att motverka att enskilda som tidigare har beviljats vårdbidrag hamnar i en situation där de på grund av långa handläggningstider varken får vårdbidrag, omvårdnadsbidrag eller merkostnadsersättning trots att de egentligen är berättigade till sådana förmåner. Utgifterna för anslaget förväntas öka över tid.

Regeringen föreslår att 5 366 856 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 5 712 091 000 kronor respektive 5 620 492 000 kronor.

3.10.7 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

2019	Utfall	7 303 100	Anslagssparande
2020	Anslag	7 565 300 ¹	Utgiftsprognos 7 565 300
2021	Förslag	8 070 800²	
2022	Beräknat	8 349 000	
2023	Beräknat	8 630 700	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 8 070 800 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2021 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2018 som uppgick till 40 452 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för pensionsrätt för barnår enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Tabell 3.21 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	7 565 300	7 565 300	7 565 300
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling	71 100	234 400	438 600
Volym	434 400	549 300	626 800
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 070 800	8 349 000	8 630 700

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Pensionsrätt för barnår kan tillgodoräknas föräldrar med barn i åldern 0–4 år. Pensionsgrundande belopp för barnår fastställs utifrån det för föräldern förmånligaste av tre olika beräkningsalternativ. Beloppen som beräknas i de olika beräkningsalternativen påverkas av timlöneutvecklingen, inkomstbasbeloppets utveckling och utvecklingen av den pensionsgrundande inkomsten.

Utgifterna förväntas öka de kommande åren som en följd av att fler barn föds och att timlönen ökar.

Regeringen föreslår att 8 070 800 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Pensionsrätt för barnår* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 8 349 000 000 kronor respektive 8 630 700 000 kronor.

3.10.8 1:8 Bostadsbidrag

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

2019	Utfall	4 606 419	Anslagssparande	-107 516
2020	Anslag	5 837 176 ¹	Utgiftsprognos	5 730 000
2021	Förslag	5 180 666		
2022	Beräknat	4 973 205		
2023	Beräknat	4 651 697		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2020 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadsbidrag till barnfamiljer samt till unga som fyllt 18 år men inte 29 år enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Tabell 3.23 Förändringar av anslagsnivån 2021–2023 för 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

	2021	2022	2023
Anvisat 2020¹	4 746 176	4 746 176	4 746 176
Beslutade, föreslagna och aviserade reformer			
Makroekonomisk utveckling	330 717	108 721	-149 520
Volym	103 773	118 308	55 041
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	5 180 666	4 973 205	4 651 697

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2019 (bet. 2019/20:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Bostadsbidraget för barnfamiljer består av ett bidrag till bostadskostnader, särskilda bidrag för hemmavarande barn och för barn som bor växelvis samt umgängesbidrag. Därutöver kan bostadsbidrag även betalas ut till ungdomshushåll. Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. De särskilda bidragen och umgängesbidraget är konsumtionsstöd för barnfamiljer med låg ekonomisk standard. I december 2019 betalades bostadsbidrag ut till drygt 165 000 hushåll, varav fyra femtedelar var barnhushåll, resterande del var ungdomshushåll utan barn. Den övervägande delen av barnhushållen, totalt 117 000, utgörs av hushåll med hemmavarande barn. I de flesta av dessa hushåll, 57 procent, finns ensamstående kvinnor. Utgifterna för bostadsbidraget styrs i huvudsak av utvecklingen på arbetsmarknaden och sysselsättningen. Det innebär att det framför allt är konjunkturutvecklingen som med viss eftersläpning påverkar utgifterna. Som en följd av den pågående spridningen av det nya coronaviruset har arbetslösheten ökat vilket ökar antalet hushåll med bostadsbidrag under 2020. Även demografiska förändringar påverkar, t.ex. ett ökat antal födda barn och om fler barnfamiljer får uppehållstillstånd i Sverige. Sammantaget förväntas utgifterna för bostadsbidrag att minska under prognosperioden.

Regeringen föreslår att 5 180 666 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bostadsbidrag* för 2021. För 2022 och 2023 beräknas anslaget till 4 973 205 000 kronor respektive 4 651 697 000 kronor.